

HUỶNH THIỆN NGHỆ HAY HUỶNH VĂN NGHỆ?

Nguyễn Lục Gia^(*) - Phạm Thị Út Nhật^(**)

Thượng tuần tháng 11.1945, đoàn cán bộ, chiến sĩ Nam Bộ có chuyến công tác đặc biệt tại Hà Nội. Nhân dịp này, Bộ Thông tin Tuyên truyền của Chính phủ Lâm thời Việt Nam Dân chủ Cộng hòa tiến hành tổ chức đăng đàn cho một số cán binh có thành tích kháng chiến nổi bật nhằm cổ động tinh thần hăng hái ủng hộ đồng bào miền Nam của các giai tầng thành phố.

Cuộc đăng đàn diễn ra lúc tối 19.11.1945 gồm có ba diễn giả: Trần Văn Giàu, nguyên Chủ tịch Ủy ban Kháng chiến Nam Bộ; Huỳnh Thiện Nghệ, từng là thủ lĩnh lực lượng Thanh niên Tiền phong tỉnh Biên Hòa, cùng một chiến sĩ vừa từ mặt trận trở về không được nêu tên. Phần đầu buổi diễn thuyết được báo Cứu Quốc đăng tải trên số 106, ngày 1.12.1945, nhan đề *Anh Huỳnh Thiện Nghệ trong Ủy ban Kháng chiến miền Đông Nam Bộ đã nói chuyện về tình hình chung tại Nam Bộ*, với hai lượt trình bày của anh chiến sĩ trẻ nọ và anh Huỳnh Thiện Nghệ, trong đó trung tâm câu chuyện hướng về người cán bộ họ Huỳnh.

Cuộc diễn thuyết cùng các diễn tiến khác của sự kiện qua báo Cứu Quốc được thuật lại như sau:

“Hà Nội 1.12 - Tối hôm 19.11, tại Nhà Hát Lớn thành phố, Tổng Hội Sinh viên Cứu Quốc đã tổ chức một cuộc nói chuyện lớn. Diễn giả là ba thanh niên Nam Bộ. Công chúng phải lấy giấy chỗ ngồi trước ở Phòng Tuyên truyền Trung ương mà cũng chật ních Nhà hát.

Tám giờ, khai mạc...

Anh Huỳnh Thiện Nghệ, Ủy viên trong Ủy ban Kháng chiến miền Đông Nam Bộ vừa có công tác ra thủ đô. Những nét gầy khắc khổ và răn ròi trên mặt người trẻ tuổi này chính là hiện thân những anh hùng dân tộc, những Phạm Ngũ Lão, những Trần Quốc Tuấn của lịch sử. Tiếng anh nói vang như sấm, đầy vẻ anh dũng và thực biểu lộ cái tính tình sôi nổi của người miền Nam nước nhà.

(*) Tiến sĩ, Đại học Thủ Dầu Một. Email: [vanjack.nguyen@gmail.com](mailto:vanejck.nguyen@gmail.com). ĐT: 0973433617

(**) Sinh viên Đại học Thủ Dầu Một.

Anh ra đây, thực đau lòng mà thấy có người hỏi Nam Bộ mất hay còn. Tại sao lại đến nỗi có đồng bào đặt ra câu hỏi hoang mang, thiếu tự tin ấy? Phải chăng là do một vài người chỉ ngồi giữa Hà Nội mà than ra những lời ấy.

Sự thật đây này: Nam Bộ là cánh đồng mênh mông bát ngát kia, trong đó những đô thị mọc lên như những chùm cây nhỏ trong cánh đồng. Nam Bộ đã chia ra từng khu có tổ chức. Đồng bào Nam Bộ đã chiến đấu giữ từng làng, hoặc có khi phải rút lui để giữ kế hoạch cần cho cuộc trường kỳ kháng chiến. Còn bao nhiêu nơi dù chỉ là tỉnh lỵ, quân thù cũng chưa tới được: Cà Mau [Cà Mau], Bắc Liêu [Bạc Liêu], Rạch Giá, Hà Tiên, Trà Vinh v...v... Vô tuyến điện miền Tây ngày nào là không đưa tin Nam Bộ ra cho chúng ta. Vậy thử hỏi ai kia, Nam Bộ mất hay còn ở chỗ nào?

Hay là anh em ngoài này chê sức kháng chiến của chúng tôi, hoặc anh em chưa từng biết rằng cuộc đời chiến đấu nên không biết việc tác chiến của một chiến thuật du kích là phải như thế nào, mà nói thế chẳng? Anh Nghệ kể ra hai chuyện, hai trong không biết bao nhiêu chuyện chiến đấu anh dũng.

1) Chuyện vợ chồng anh Việt ở Thị Nghè. Chồng đi xung phong. Vợ, cứu thương. Hai người dự trận Thị Nghè, Thủ Đức, Xuân Lộc rồi Phan Thiết. Ở Phan Thiết, anh bị đạn chết. Vợ thay anh ra trận xung phong trinh sát và chiến đấu, hiện nay đang xông pha trên những trận tuyến Nam Trung Bộ.

2) Một anh chiến sĩ Trung Bộ mới đỗ tú tài, trong đội cảm tử. Anh bị đạn trúng bụng, gục xuống. Trong lưng còn 2 quả lựu đạn, anh còn ngóc lên ném sang hàng ngũ giặc, mới chịu úp mặt xuống đất, nhắm mắt. Còn trên khắp các mặt trận phía Đông Nam Bộ mà anh Nghệ có kể rành rõ, biết bao nhiêu chiến sĩ ở những bộ đội đã dự những trận đánh ở Lạng Sơn, Cao Bằng, Tuyên Quang, trên chiến khu Việt Bắc mấy năm nay. Chẳng có một lý lẽ [lý lẽ] gì lại cứ phải tuyên bố rằng đã gửi bao nhiêu súng, bao nhiêu người vào Nam.

Ở Nam Bộ, lúc đầu rất nhiều đảng phái thực, nhưng đến khi tiếng súng nổ mở màn cuộc chiến đấu thì tất cả đều sắp hàng dưới cờ đỏ sao vàng, cái bóng cờ nêu cao tinh thần chiến đấu đã pháp phối trên Nam Bộ từ 1940 đến nay ở Trà Vinh, Mỹ Tho... Sự nhất trí ở Nam Bộ hầu như tuyệt đối. Một bà già đi đường thấy quân kéo qua cũng giơ nắm tay chào. Miền Đông có tổ chức một ngày 'Bình lương khô' tại Thủ Dầu Một, đã nhận tới 35 tấn bánh khô của dân chúng gửi cho quân đội.

Chấm hết, anh Nghệ tuyên bố rằng, Nam Bộ ngày nay muôn người như một, đứng xung quanh Chính phủ Hồ Chí Minh thề trước vong linh những chiến sĩ đã qua đời, hy sinh đến giọt máu cuối cùng đang đem lại tự do, hạnh phúc cho dân tộc”¹.

Theo trên, có các vấn đề trọng tâm được ghi nhận xung quanh diễn đàn:

1. Cuộc diễn thuyết rất hùng biện, từ tính cách cùng hình thức của diễn giả cho đến những cốt chuyện được cập nhật, khiến cho diễn đàn thực sự cuốn hút và thuyết phục.

2. Phản biện thái độ hoài nghi thông qua sự thông tin không đầy đủ, khẳng định cuộc kháng chiến chắc thắng của đồng bào miền Nam, bao gồm Nam Bộ và miền Nam Trung Bộ, cho dù đang phải chịu nhiều mất mát, gian khổ nhưng vô cùng mãnh liệt, lạc quan.

3. Tinh thần nhất trí, chủ động, tự lực của đồng bào Nam Bộ đủ sức đảm bảo yêu cầu kháng chiến. Ngày “Bình lương khô” với 35 tấn bánh khô được tổ chức và thu nhận tại Thủ Dầu Một là một sự kiện hầu như chưa từng biết đến trên những trang sử liệu địa phương lẫn cả nước. Đây hẳn là một thành tích đặc biệt của hậu phương tại chỗ trong những ngày đầu cuộc Nam Bộ kháng chiến.

4. Diễn giả Huỳnh Thiện Nghệ là một nhân vật lịch sử có thực.

Khẳng định điều này bởi trong một công trình mang tên *Từ Cách mạng Tháng Tám đến Toàn quốc kháng chiến - Tư liệu và Suy nghĩ* do nhà nghiên cứu Cao Tự Thanh tuyển chọn, chỉnh lý, giới thiệu và phát hành vào năm 2015, nhan đề bài báo trên đã bị chỉnh đổi tên nhân vật từ Huỳnh Thiện Nghệ sang Huỳnh Văn Nghệ², với nguyên do được giải thích rằng “Báo chí ở miền Bắc theo ngữ âm, từ vựng của phương ngữ Bắc, báo chí ở miền Nam theo ngữ âm, từ vựng của phương ngữ Nam đã đành nhưng xếp chữ cũng sai rất nhiều, lỗi chính tả xen với lỗi morasse, đối với các tên riêng có chỗ rất đáng ngại... nhiều số báo Cứu quốc xuất bản ở Hà Nội in Bến Lức (...) Trần Bửu Kiếm, Huỳnh Văn Nghệ là Bến Lức (...) Hoàng Hữu Kiên, Huỳnh Thiện Nghệ”³; nghĩa là tác giả chỉ nghe biết có mỗi

1. Anh Huỳnh Thiện Nghệ trong Ủy ban Kháng chiến miền Đông Nam Bộ đã nói chuyện về tình hình chung tại Nam Bộ, báo Cứu Quốc, số 106, ngày 1.12.1945, tr.1, cột 3-5; tr.2, cột 1-3.

2. Cao Tự Thanh (Tuyển chọn, chỉnh lý và giới thiệu) (2015), *Từ Cách mạng Tháng Tám đến Toàn quốc kháng chiến - Tư liệu và Suy nghĩ*, tập 1, Nxb. Văn hóa - Văn nghệ Tp. HCM, tr.398. Chú thích có lưu ý rằng “Nguyên bản in là ‘Huỳnh Thiện Nghệ’, đây dính lại như trên”, tức Huỳnh Văn Nghệ.

3. *Từ Cách mạng Tháng Tám đến Toàn quốc kháng chiến - Tư liệu và Suy nghĩ*, Sđd, tr.26.

Huỳnh Văn Nghệ, một tướng lĩnh mà sinh thời lại tài hoa trên lĩnh vực thi ca, nên một khi báo viết Huỳnh Thiện Nghệ thì đương nhiên là đã nhầm lẫn (!).

Thực ra, tên tuổi Huỳnh Thiện Nghệ thời kỳ tiền khởi nghĩa thường được sánh cùng Huỳnh Văn Nghệ, vì cả hai từng phụ trách chung một công việc do Bí thư Xứ ủy Nam Kỳ Trần Văn Giàu giao phó. Hồi ký của Trần Văn Giàu cho biết về sự chuyển hướng công tác chỉ đạo cách mạng sau khi Nhật đảo chính Pháp, từ tập trung xây dựng căn cứ địa Đất Cuốc - Tân Uyên sang vận động chính trị ngay tại đô thị Sài Gòn như sau: “Phải gấp rút đào tạo cho kỳ được một ‘đạo quân chính trị’ rất hùng hậu... Cho nên tôi quyết định ‘đốt đèn cầm canh’ ở Đất Cuốc, duy trì nó mà không có kế hoạch phát triển; Giới [Nguyễn Văn Giới] trở về làm công vận, Huỳnh Văn Nghệ chuyển sang làm binh vận hợp tác với Tô Văn Cửa và Huỳnh Thiện Nghệ - cũng là những ông ‘hộ pháp’ của tỉnh Biên Hòa - tập hợp gần ngàn người cựu binh sĩ đã đi lính cho Pháp, móc nối với các tổ chức, đơn vị quân sự người Việt Nam đi theo Nhật cốt để lấy súng đạn đưa về chiến khu hay giấu trong dân. Công việc này ba anh (anh Cửa và hai anh Nghệ) làm thành công lắm”; hay ở một đoạn khác rằng “Cửa là người của ta, và Huỳnh Văn Nghệ, Huỳnh Thiện Nghệ, cả ba người đều là người Biên Hòa, chưa phải đảng viên cộng sản, mà là bạn thân của tôi”⁴.

Lai lịch của nhân vật được xác định rõ vào thời điểm cận kề cuộc cách mạng: “Thanh niên Tiền phong ở Biên Hòa được thành lập do Huỳnh Thiện Nghệ - một thầy giáo dạy môn thể dục thể thao làm thủ lĩnh. Chỉ sau một thời gian ngắn, phong trào phát triển và lan rộng ra các quận, các nhà máy, các đồn điền cao su trong tỉnh”; “... đồng chí Hồ Văn Đại và Hồ Minh Châu - Chủ tịch Ủy ban Khởi nghĩa Biên Hòa, đến Cù Lao Phố... bàn với thầy giáo Huỳnh Thiện Nghệ, thủ lĩnh lực lượng Thanh niên Tiền phong tỉnh Biên Hòa, sẵn sàng hành động khi có lệnh khởi nghĩa”⁵; rồi lúc khởi nghĩa diễn ra: “27.8: Thủ lĩnh Thanh niên Tiền phong

4. ToanvanHKTVG [Hồi ký Trần Văn Giàu];

trong: Amvc.fr/Damvc/GioiThieu/TranVanGiau/ToanvanHKTVG.pdf

5. - *Địa chí Đồng Nai*, tập 3 (Lịch sử);

trong: sites.google.com/a/vnccgarden.com/dongnai/dhia-chi-dhong-nai

- Bùi Thuận, “*Cuộc đổi đời*” *Tháng Tám ở Biên Hòa*;

trong: baodongnai.com.vn/chinhtri/201508/cuoc-doi-doi...

Huỳnh Thiện Nghệ diễn thuyết tại chợ cũ Long Thành. Hơn 1.000 đồng bào đến dự”⁶.

Trong khi bản tiểu sử của Huỳnh Văn Nghệ cho biết ông lần đầu tiên ra Bắc là vào khoảng năm 1953⁷ thì Huỳnh Thiện Nghệ được xác nhận đến Thủ đô cùng lúc với nhà cách mạng Trần Văn Giàu và một số cán bộ Nam Bộ khác: “Trần Văn Giàu (...) lên đường ra Hà Nội, để sau rồi quay qua Xiêm; những Dương Bạch Mai, Huỳnh Thiện Nghệ, Kiều Đắc Thắng cũng bỏ Nam Bộ ra... Trung ương!”⁸.

Tóm lại, nhân vật đăng đàn ở Nhà Hát Lớn vào trung tuần tháng 11.1945 đó chính là Huỳnh Thiện Nghệ, người mà vài phút sau sẽ tiếp tục được nhà lãnh đạo trực tiếp của mình trong quá khứ nhắc đến, cũng tại diễn đàn này, một chiến tích cực kỳ đặc biệt và bi tráng, rằng “Về nạn đói của Bắc [tức nói Bắc Bộ], diễn giả [tức Trần Văn Giàu] nhắc lại rằng khi trước đã tập trung được tới mấy trăm tấn gạo tải ra Bắc, bị Pháp biết, cố tình làm cho Bắc đói, trong khi còn đương chiến đấu ở Sài Gòn đã sai Nhật đánh lên ở Biên Hòa. Nhưng gạo cũng không lọt vào tay giặc. Chính anh Nghệ (diễn giả nói trước anh Giàu) của Ủy ban Kháng chiến miền Đông Nam Bộ đã roi nước mắt mà đổ dầu lửa thiêu hết số gạo đó tại Biên Hòa”⁹.

Quả là một tình thế “cân não”, thách thức bản lĩnh tâm cao của người chiến sĩ cách mạng.

Được biết gần đây, theo Quyết định số 28/2010/QĐ-UBND của tỉnh Đồng Nai ký ngày 19.5.2010 “Về việc đặt tên, đổi tên đường và công trình công cộng ở thị xã Long Khánh, thị trấn Gia Ray - huyện Xuân Lộc, thị trấn Tân Phú - huyện Tân Phú và thị trấn Long Thành - huyện Long Thành”, tại Điều 1, trong danh sách 57 tên đường đặt mới ở thị trấn Gia Ray, có tên đường Huỳnh Thiện Nghệ¹⁰. Đó là sự ghi nhận muôn màng nhưng hoàn toàn xứng đáng của của hậu thế đối với thành

6. *Địa chí Đồng Nai*, tập 1 (Tổng quan);

trong: dongnai.vncgarden.com/dhia-chi-dhong-nai.

7. Nguyễn Thái An, Hà Tiến Thăng, *Anh hùng Huỳnh Văn Nghệ*; cập nhật 13.12.2014;

trong: thuvientongnai.gov.vn/quandoindvn...

8. Nguyễn Kỳ Nam (1964), *Hồi ký 1925 - 1964*, tập 2 (1945 - 1954), Nhựt báo Dân Chủ Mới xuất bản, tr.299.

9. *Anh Trần Văn Giàu tường thuật tình hình chung về Nam Bộ*, báo Cứu Quốc, số 107, ngày 3.12.1945, tr.1, cột 5-7; tr.2, cột 5.

10. Hệ thống Pháp luật Việt Nam; theo: hethongphapluat.com; truy cập: 8.8.2020.

tích kháng chiến của người con quả cảm trên đất Biên Hòa - Đông Nam Bộ năm xưa.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nguyễn Thái An, Hà Tiến Thăng (2014), *Anh hùng Huỳnh Văn Nghệ*; trong: thuviendongnai.gov.vn/quandoindvn...
2. Cứu Quốc, số 106, ngày 1.12.1945.
3. Cứu Quốc, số 107, ngày 3.12.1945.
4. *Địa chí Đồng Nai*; trong: sites.google.com/a/vnccgarden.com/dongnai/dhia-chi-dhong-nai.
5. *Địa chí Đồng Nai*; trong: dongnai.vnccgarden.com/dhia-chi-dhong-nai...
6. Hệ thống Pháp luật Việt Nam; theo: hethongphapluat.com.
7. Nguyễn Kỳ Nam (1964), *Hồi ký 1925 - 1964*, tập 2 (1945 - 1954), Nhựt báo Dân Chủ Mới xuất bản.
8. Cao Tự Thanh (Tuyển chọn, chỉnh lý và giới thiệu) (2015), *Từ Cách mạng Tháng Tám đến Toàn quốc kháng chiến - Tư liệu và Suy nghĩ*, tập 1, Nxb. Văn hóa - Văn nghệ Tp. HCM.
9. Bùi Thuận, “*Cuộc đời đời*” *Tháng Tám ở Biên Hòa*; trong: baodongnai.com.vn/chinhtri/201508/cuoc-doi-doi...
10. ToanvanHKTVG [Hồi ký Trần Văn Giàu]; trong: Amvc.fr/Damvc/GioiThieu/TranVanGiau/ToanvanHKTVG.pdf